

In 8 stappen

naar cultuureducatie met kwaliteit

Coaching, scholing en een online instrument: dat is De Cultuur Loper van Kunstbalie en Erfgoed Brabant. Monique Koolen en Clara Linders, vanuit Kunstbalie meebouwend vanaf het eerste uur, geloven in het programma, dat uitgaat van de vraag: wat wil je leerlingen meegeven in 8 jaar cultuuronderwijs?

Linders: “Toen wij drie jaar geleden begonnen met De Cultuur Loper wisten we vooral dit: we willen doorbouwen op wat scholen nu al doen. En we gaan gebruikmaken van de energie en de kansen die er liggen. Want scholen verschillen enorm, op allerlei punten die bepalend zijn voor hun cultuuronderwijs. De ene school staat in de weilanden, de andere naast het kunstencentrum. De ene directeur is op zoek naar onderwijsvernieuwing, de andere wil het vooral beha- baar houden: het team, de leerlingpopulatie, de onderwijsvisie, wat ze al doen en veroverd hebben... Dat was het vertrekpunt: we gaan uit van de diver- siteit en zoeken samen met de school naar wat er nodig is om hier cultuureducatie tot bloei te brengen.”

Koolen vult aan: “Dat betekende dat we in co-creatie met scholen en partners aan het werk zijn gegaan. Want ondanks verschillen, zijn er ook veel over- eenkomsten: wat heb je als school nodig om een kwaliteitsslag te maken? Een school moet overzicht krijgen: wat doen we al? En samen bepaal je: wat willen wij als school onze leerlingen meegeven en hoe gaan we dat doen? We hebben in gesprek met scholen en partners handvatten ontwikkeld die elke school op zijn eigen manier kan invullen. Die handvatten kregen een plek in het online traject. De persoonlijke begeleiding en coaching van de school zijn daarbij onmisbaar. Evenals de intermediairs, en de coaches van Kunstbalie en Erfgoed Brabant.”

Het traject van De Cultuur Loper bestaat uit 8 stappen: een rondleiding

Stap 1 Intake – commitment creëren

Ja zeggen tegen een programma waarmee je als school extra geld krijgt voor het cultuurprogramma plus gratis begeleiding, is verleidelijk. Maar om aan De Cultuur Loper deel te nemen moeten scholen serieus werk willen maken van cultuureducatie. Sterker nog: om tot goede duurzame cultuureducatie te komen moet het eigenaarschap ervan bij de school liggen, is de overtuiging van Koolen en Linders. Dat vraagt wel wat van de school. “Het intakegesprek is een belangrijk moment waarop je afsprekt dat je samen het traject in gaat”, vertelt Koolen.

Stap 2 Assessment – in de spiegel kijken

Dit is het begin van een antwoord op de centrale vraag: wat willen wij leerlingen meegeven met cultuureducatie? Op de website van De Cultuur Loper vult de icc'er (de interne cultuurcoördinator) een vragenlijst in over de cultuureducatie op school: gaat het om verbreden of verdiepen, om discipline- gericht of thematisch onderwijs? Het assessment laat vervolgens een leerlingtype zien, dat fungeert

als spiegel: herkent de school zich hierin? Koolen noemt als voorbeeld een school die heel thematisch werkte, behalve bij cultuureducatie. “Waarom? vroeg de intermediair. Bleek dat dat kwam doordat ze disciplinegerichte methodes hadden. Ze hadden daar nooit eerder bij stilgestaan.”

Stap 3 Ambitiesgesprek – toekomstwensen voor leerlingen formuleren

Een stevig gesprek van 2 uur met directeur, icc'er en intermediair begint met een groot vel papier en de opdracht: ‘Tek en benoem wat je hem in 8 jaar cultuuronderwijs wilt meegeven.’ Het blijken bijzondere, zeer gewaardeerde gesprekken. “We nodigen de school uit te denken in wensgedach- tes voor kinderen. Dat geeft zoveel energie!” aldus Koolen. Linders: “En al doende ontstaat het beeld dat cultuureducatie een vanzelfsprekend deel van hun onderwijsvisie is.” Aan het eind van het gesprek staan er drie ambities op papier, denk aan: ‘open blik’, ‘creatief in denken en doen’, ‘betrokken bij mijn omgeving’. Die ambities fungeren tijdens het hele traject als inspiratiebron: wat deed ons hart ook alweer sneller kloppen?

“Van aanbod- naar dialooggericht werken is voor mij een mooi voorbeeld van de cultuuromslag die we met De Cultuur Loper nastreven” – Monique Koolen

Stap 4 Teambijeenkomst – alle neuzen dezelfde kant op

“Een onmisbare stap is het delen van de ambities met het team”, vertelt Linders. “Veel teams zien tot hun verrassing: wat wij belangrijk vinden voor onze leerlingen, geldt eigenlijk ook voor ons als leerkrachten.” De kunst voor directeur en icc'er is het team mee te nemen in dit ontwikkelproces, en daar is nog winst te behalen. Koolen: “De Cultuur Loper is geen project dat scholen ‘even’ doen om daarna weer over te gaan tot de orde van de dag. Je kunt als school alleen een duurzame kwaliteitsslag maken als het ontwikkelproces in alle klassen doordringt.”

Stap 5 Eerste activiteiten – nieuwe dingen uitproberen

De Cultuur Loper begint met bewustwording en visievorming, maar scholen willen ook snel aan de slag in de klas. “Terwijl ze in het traject verder werken aan die bewustwording, vragen we in deze stap ook al te starten met activiteiten die aansluiten bij de ambities”, vertelt Linders. “Er worden veel workshops ingezet om het team zelf weer eens te laten ervaren wat cultuureducatie met je kan doen.”

De Cultuur Loper werkt met de 3 domeinen. Hiermee kan de school een breed en evenwichtig programma samenstellen met uiteenlopende culturele activiteiten. In 8 jaar ontwikkelt de leerling zich als maker (In huis), deelnemer (Met de culturele omgeving) en als publiek (Uit de grote wereld). Ook in de overlap tussen de domeinen vinden interessante activiteiten plaats. Zoals een project waarin leerlingen samen met theatermakers hun eigen voorstelling vervaardigen.

Stap 6 Meerjareavisie – keuzes maken

Om van ambities tot een concreet lesprogramma te komen bleek een tussenstap nodig. Want ambities inspireren, maar zijn vaak nog te open om er concreet aan te kunnen werken. Daarom is er binnen De Cultuur Loper een online tool ontwikkeld die gebruikmaakt van C-zicht: de competenties voor cultuureducatie – reflecterend, creërend en onderzoekend vermogen. De icc'er, met hulp van de intermediair, vertaalt de ambities van de school in gedragsindicatoren, wat resulteert in een meerjareavisie. Koolen: “In deze stap gaat het echt om keuzes maken. De meerjareavisie geeft het programma focus, los van de concrete invulling.”

Matthijs Leendertse van ELM Concepts is als adviseur educatief ontwerp betrokken bij De Cultuur Loper.

“Cultuureducatie met kwaliteit kun je alleen bewerkstelligen als leerkrachten instrumenten in handen hebben waarmee ze hun eigen visie daadwerkelijk in het klaslokaal kunnen toepassen” – Matthijs Leendertse

Stap 7 Activiteitenplan – samenhang aanbrengen

Als de school duidelijk voor ogen heeft welke set indicatoren het beste past bij de ambities, kunnen ze het activiteitenplan opstellen: een programma dat culturele activiteiten bijeenbrengt in hun onderlinge samenhang en meldt uit welke domeinen (in huis, culturele omgeving, grote wereld) de school die put. Het is een document dat het team kan gebruiken als leidraad voor keuzes en uitvoering van de activiteiten. Deze stap staat voor de eerste groep scholen – de voorloperscholen – dit najaar op het programma. De ontwikkelaars zoeken nog naar een aantrekkelijke werkvorm waarmee stap 7 samen met de intermediair en de school kan worden gezet.

Stap 8 Implementatieplan – van denken naar doen

Met het uiteindelijke implementatieplan kan de school onderbouwd aan de slag. De intermediair wordt een coach op de achtergrond en de school neemt zelf het heft in handen. “De scholen in onze klankbordgroep zeiden: daar hoeven jullie geen tool voor te bouwen, dit kunnen we”, vertelt Linders. En daarmee heeft de school het eigenaarschap over het cultuuronderwijs veroverd.

De overgang van stap 6 naar 7 bleek groot. Daarom is hier nu een gesprek met directeur, icc'er en intermediair ingevoegd. Even pas op de plaats: wat kunnen we met de meerjareavisie? Herkennen we die nog als onze cultuurvisie? Om daar grip op te krijgen werkt de icc'er (eerst met de directeur, later met het hele team) een actieplan uit op basis van één gedragsindicator.

Deskundigheidsbevordering

Een belangrijk onderdeel van De Cultuur Loper is deskundigheidsbevordering voor alle betrokken partijen. Zo kregen intermediairs en coaches van Kunstbalie en Erfgoed Brabant een training in het voeren van ontwikkelingsgerichte gesprekken met scholen. Trainer Margreet Rierink gaf als belangrijke lessen mee: “Vraag wat de school precies voor ogen heeft, wees nieuwsgierig en projecteer niet je eigen beelden op de school.” Voor deelnemende scholen zijn er tal van (gratis) trainingen en workshops, van een muziekworkshop tot creativiteitsontwikkeling en vakoverstijgend werken met de 21ste-eeuwse vaardigheden. Het aanbod wordt steeds vaker toegesneden op de wensen en vragen van een school. Scholingsaanbod voor het volgen van de culturele ontwikkeling van leerlingen is in de maak. Ook voor cultuuraanbieders zijn er scholingen en trainingen, bijvoorbeeld om te leren omgaan met C-zicht, zodat zij scholen duidelijk kunnen vertellen bij welke culturele competenties en gedragsindicatoren hun aanbod aansluit.

“Wij bedenken het niet voor de scholen, ze bepalen zelf welke kwaliteitsslag ze maken” – Clara Linders